

Gurba, Jan

"Колекції Наукових фондів Інституту археології НАН України. Камалог",
Наталія В. Блажевич [et al.] ; ред.
Наталія А. Сон [et al.], Київ 2007 :
[recenzja]

Archeologia Polski Środkowowschodniej 10, 337-338

2008

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jan Gurba

**Н. [Наталія] В. Блажевич і ін., Колекції Наукових фондів
Інституту археології НАН України. Каталог, ред. Н. [Наталія] А. Сон і ін.
Київ 2007, 356 s., 245 rys. w tekście, 16 tabl. wielobarwnych¹**

Wydany katalog zbiorów archeologicznych Instytutu Archeologii NAN Ukrainy w Kijowie ma za zadanie poznanie zainteresowanych badaczy ze zgrupowaną w Instytucie ogromną, świetnie zorganizowaną bazą źródłową, jedną z największych w Europie (por. Н. Б. Бурдо, М. Ю. Відейко 2008, s. 52). Skatalogowane materiały pochodzą przede wszystkim z badań terenowych prowadzonych przez pracowników Instytutu na terenie Ukrainy, Mołdowy oraz obwodów Kursk i Woroneż Federacji Rosyjskiej. Przeważają w nich materiały uzyskane po II wojnie światowej. Na początku wojny niemiecko-radzieckiej większość zbiorów Instytutu przekazano do Muzeum Historycznego w Kijowie, skąd znaczna część została zrabowana przez Niemców (Є. Дзбановський 1947, s. 186). Część najcenniejszych kolekcji zaginęła natomiast w czasie ewakuacji Instytutu do Ufy (B. M. Kopnycoba 2007, s. 34).

We *Wstępie* N. B. Burdo i N. A. Son przedstawiły historię gromadzenia zbiorów, prac nad ich inwentaryzacją oraz zasady opracowania katalogu.

Ułożone w układzie chronologicznym hasła katalogu – złożonego z sześciu rozdziałów, w zasadzie zgodnych z podziałem Instytutu na Wydziały – zawierają następujące dane:

- nr kolejny działu, nazwa obiektu (stanowiska), nr kolekcji (często z odsyłaczem do innego działu). W obrębie działów i poddziałów obowiązuje układ chronologiczny;
- przynależność administracyjna stanowiska (wg stanu w czasie prowadzenia badań);
- nazwa ekspedycji badawczej, nazwisko autora i rok badań;
- rodzaj obiektu i charakter badań;
- podstawowy inwentarz kolekcji;

- odsyłacz do sprawozdania lub wstępnego opracowania złożonego w Archiwum Naukowym Instytutu z numerem akt;
- podstawowe dane bibliograficzne.

Rozdział I *Zabytki archeologiczne z drogocennych metali* opracowała I. S. Witryk (s. 11-30). Kolekcja ta powstała dopiero w latach dziewięćdziesiątych XX w. Wcześniej zabytki tej grupy deponowano w Muzeum Historycznych Kosztowności Ukrainy – Oddziale Muzeum Historii Ukrainy. 107 pozycji Działu obejmują zabytki od srebrnych wyrobów późnej epoki brązu do czasów rozkwitu sztuki scytyjskiej włącznie. Znajdujące się w Dziale zbiory numizmatyczne, liczące ok. 30 000 egzemplarzy, wymagają odrębnego opracowania.

Opracowany przez N. B. Burdo rozdział II rejestruje 328 zbiorów zabytków z Ukrainy i Mołdowy, podzielonych na kolejne jednostki chronologiczne: paleolit (s. 31-37), mezolit (s. 37-42), kultury neolitu (surska, boho-dniestrzańska, wspólnota kultury dnieprzańsko-donieckiej, ceramiki dołkowo-grzebykowej, eneolit Krymu, dolnego Podnieprza i Przyazowia, trypolska z rozbiem na etapy, usatowska, Gumelnica-Bolgrad-Alden; s. 42-89), epoka brązu (reprezentowana m.in. przez kultury: grobów jamowych, środkowodnieprzańską, grobów katakumbowych, trzciniecką, komarowską, lebedowską, marianowską, bielogrudowską, grobów zrębowych, sabatinowską, bondarichańską – s. 89-106)². Spora ilość zabytków publikowana jest w katalogu po raz pierwszy.

I. W. Karaszewycz, J. H. Karnauch, W. M. Korpusowa i N. O. Son są autorami Rozdziału III podzielonego na zbiory zabytków epoki wczesnego żelaza (s. 108-135)

¹ W tekście brak odnośników do tabl. 2-16

² Wydany poprzednio katalog obejmujący materiały epok kamienia i brązu (Н. Б. Бурдо і ін. 1991) nie jest już aktualny.

i antyku północnego Nadczarnomorza (s. 135-156). W części pierwszej rozdziału zestawiono alfabetycznie wg nazw miejscowości 111 kolekcji kultur: wysockiej, kimmeryjskiej, czarnoleskiej, miłogradzkiej, kyzyl-kobańskiej, scytyjskiej i sarmackiej. Za podstawę podziału drugiej części obejmującej 93 zbiory, przyjęto zasadę państwowo-terytorialną (Olbia, Tira, Bosfor).

Rozdział IV przygotowany przez N. W. Błażewycza (s. 157-224) obejmuje zestawienia 365 (? 323) kolekcji zabytków epoki wczesnych Słowian, tj. pierwszej połowy I tysiąclecia (kultury: zarubiniecka, Poienęsti-Łukaszewka, zubrycka, kijowska, czerniachowska, praska, pieńkowska, typu Łuka-Rajkowiecka, wołyńcewska, sałtywska), Rusi Kijowskiej i średniowiecza, to jest okres od przełomu er do XVII w., a w wypadku zbiorów kijowskich, którym poświęcono osobną część rozdziału (s. 213-224), do XX w.

Rozdziały V i VI prezentują zbiory o szerokiej chronologii od paleolitu po późne średniowiecze. W rozdziale V – O. A. Denysowa zestawiła 330 kolekcji uzyskanych w wyniku badań przeprowadzonych przez 17 wielkich ekspedycji Instytutu na terenach planowanych nowych inwestycji budowlanych, w większości melioracyjnych, z lat 1951-1995. 141 zbiorów pochodzi z eksploracji kurhanów z czasów od neolitu do średniowiecza włącznie (s. 225-286). Znaczna część materiałów z tych badań znajduje się w zbiorach placówek współpracujących z Instytutem.

L. W. Pawlenko opracowała rozdział VI zestawiający 312 kolekcji materiałów z badań zwiadowczych prowadzonych na obszarze Ukrainy, Mołdowy oraz obwodów Kursk i Woroneż Rosyjskiej Federacji (s. 287-340). W katalogu ułożone są wg ekspedycji i lat badań. Polskiego badacza najbardziej – ze względu na

bliskie sąsiedztwo przebiegające przez szeroki pas pogranicza Europy Środkowej i Wschodniej – interesować będą materiały z terenów Ukrainy Zachodniej (obwodów lwowskiego, rówieńskiego i wołyńskiego) z badań prowadzonych przez Z. S. Berezanską, W. I. Kanywca, M. J. Rudynskiego i innych. Szczególnie interesujące nas kolekcje z terenu Ukrainy Zachodniej znajdują się jednak w przeważającej ilości w zbiorach Instytutu Słowianoznawstwa NAN Ukrainy (wcześniej lwowskiej Filii Instytutu Archeologii, Instytutu Archeologii Słowianoznawstwa AN USRR); Uniwersytetu im. Iwana Franki we Lwowie oraz Muzeów Krajoznawczych w miastach obwodowych. Część tych zbiorów sygnalizowana była w wydawanych pod ogólną redakcją Dmytra J. Telegina, informatorach o stanowiskach archeologicznych poszczególnych obwodów całej Ukrainy (*Довідник з археології України*) i w trzys tomowym wydawnictwie *Археологічні пам'ятки Прикарпаття і Волині* (por. J. Gurba 1983; 1984; 1996). Zainteresowani badacze czekają na opracowanie i dla tych zbiorów katalogu podobnego do kijowskich kolekcji.

Wydawnictwo zaopatrzone w niezbędne skowidki: stanowisk (s. 349-351), przynależności kulturowo-chronologicznej stanowisk (s. 349-351), nazwisk 238 autorów badań³ (s. 352-355) oraz wykaz zastosowanych w publikacji skrótów (s. 356).

Korzystanie z katalogu zawierającego podstawowe informacje o charakterze oraz pochodzeniu zgromadzonych i uporządkowanych kolekcji ułatwi zainteresowanym badaczom poruszanie się wśród przebogatych zbiorów Instytutu.

Obecnie trwają prace nad przygotowaniem elektronicznej wersji katalogu.

Literatura

Gurba Jan

- 1983 /rec./ O. P. Černyš [red.] *Archeolohični pam'jatky Prykarpattja i Wołyni kam'janoho viku*, Kyiv 1981. Sprawozdania Archeologiczne 34, s. 285-287.
- 1984 /rec./ I. I. Svešnikov, Ju. M. Nikolčenko, *Dovidnyk z archeolohii Ukraïny, Rovenska oblast'*, Kyiv 1982. Sprawozdania Archeologiczne 35, s. 291-292.
- 1996 /rec./ M. M. Kučinko, H. V. Ochrimenko, *Archeolohični pam'jatky Wołyni, wyd. II, Łuck* 1995. Sprawozdania Archeologiczne 48, s. 228-230.

Бурдо Н. [Наталія] Б., Відейко М. [Міхайло] Ю.

- 2008 *Трипільська культура. Спогади про золотий вік*. Харків.

Бурдо Н. [Наталія] Б. i in.

- 1991 *Каталог колекцій Научних фондів. Ч. I. Каменний век – енеолит; Ч. II. Епоха бронзи. Препринт*. Київ.

Дзбановський Є. [О.]

- 1947 *Іститут археології АН УРСР у 1944 році*. Археологія 1, s. 183-186.

Корпусова В. [Валентина] М.

- 2007 *Лазар Мойсейович Славін – директор Інституту Археології Академії Наук України*. Археологія 1: 2007, s. 31-39.

Doc. dr Jan Gurba

Instytut Archeologii UMCS w Lublinie
Pl. M. Curie-Skłodowskiej 4
20-031 Lublin

³ Dziwi pominięcie w wykazie autorów badań nazwiska Jana Chochorowskiego, badacza – wspólny z Siergiejem A. Skorym – Ryżanówki (por. s. 15, 24, tabl. 1).